UO‘K: 373.2

MAKTABGACHA TA’LIM SIFATINI BAHOLASH VA TA’MINLASHNING XORIJIY TAJRIBASI HAMDA UNDAN O‘ZBEKISTON SHAROITIDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Jo‘rayeva Dilrabo Kamoliddin qizi
Toshkent shahridagi Puchon universiteti
“Menejment: ta’lim menejmenti” yo‘nalishi
2 kurs magistranti ORCID: 0009-0004-0062-0223

Annotatsiya. Maqolada maktabgacha ta’lim sifatini baholash va ta’minlashning xorijiy modellari — AQShdagi sifat reytingi va takomillashtirish tizimlari (QRIS), Avstraliyaning Milliy sifat standarti (NQS), Singapurning SPARK akkreditatsiya tizimi, Finlandiya va Yaponiyaning o‘zini o‘zi baholashga tayangan yondashuvlari qiyosiy tahlil qilingan. Tuzilmaviy sifat, jarayon sifati va natija ko‘rsatkichlarini uyg‘unlashtiruvchi baholash eng samarali yondashuv ekani asoslangan. O‘zbekistonda amaldagi attestatsiya va akkreditatsiya tizimi bilan qiyoslash asosida ko‘p darajali sifat reytingi, pedagog va bola o‘zaro ta’siri sifatini kuzatish hamda baholash natijalarini oshkora qilish bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, ta’lim sifati, sifatni baholash, akkreditatsiya, attestatsiya, o‘zini o‘zi baholash, ECERS-3, CLASS, NQS, SPARK.

Аннотация. В статье проведён сравнительный анализ зарубежных моделей оценки и обеспечения качества дошкольного образования: систем рейтинга и повышения качества (QRIS) в США, Национального стандарта качества Австралии (NQS), системы аккредитации SPARK в Сингапуре, а также подходов Финляндии и Японии, основанных на самооценке. На основе сопоставления с действующей в Узбекистане системой аттестации и аккредитации разработаны предложения по внедрению многоуровневого рейтинга качества, наблюдения за качеством взаимодействия педагога и ребёнка, а также открытости результатов оценки.

Ключевые слова: дошкольное образование, качество образования, оценка качества, аккредитация, аттестация, самооценка, ECERS-3, CLASS, NQS, SPARK.

Abstract. The article presents a comparative analysis of foreign models for assessing and assuring the quality of early childhood education: Quality Rating and Improvement Systems (QRIS) in the USA, Australia’s National Quality Standard (NQS), Singapore’s SPARK accreditation framework, and the self-evaluation-based approaches of Finland and Japan. Based on a comparison with the attestation and accreditation system currently in force in Uzbekistan, proposals are developed for introducing a multi-level quality rating, observation of the quality of teacher–child interaction, and public disclosure of assessment results.

Keywords: early childhood education, education quality, quality assessment, accreditation, attestation, self-evaluation, ECERS-3, CLASS, NQS, SPARK.

KIRISH

Maktabgacha ta’lim tizimini isloh qilish tajribasi ko‘rsatadiki, bu jarayon odatda ikki bosqichdan o‘tadi: dastlab bolalarni ta’lim bilan qamrab olish kengaytiriladi, so‘ngra erishilgan qamrovning sifat mazmuni ta’minlanadi. O‘zbekiston hozir aynan ikkinchi bosqichga o‘tish nuqtasida turibdi. 3–6 yoshli bolalarning maktabgacha ta’lim bilan qamrovi 2021-yildagi 62,0 foizdan 2025-yil yakunida 74,0 foizga yetdi. Respublikada 39 283 ta maktabgacha ta’lim tashkiloti (MTT) faoliyat yuritmoqda, ularda 2 533,3 ming nafar bola tarbiyalanmoqda, pedagog xodimlar soni esa 179,5 ming nafarni tashkil etadi [14].

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Tashkilotlarning 29 196 tasi, ya’ni qariyb to‘rtdan uch qismi oilaviy nodavlat MTTlardir [14]. Bunday tarkib ta’lim sharoitlari o‘rtasidagi tafovutni kuchaytirib, sifatni yagona mezonlar asosida baholashni murakkablashtiradi.

Sohaning normativ asosi izchil shakllandi: “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonun [1] va Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standarti [2] qabul qilindi. Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 14-fevraldagi 91-son qarori bilan MTTlarni attestatsiyadan o‘tkazish ichki (o‘zini o‘zi baholash) va tashqi baholashdan iborat ikki bosqichli tartibga keltirildi [3]. 2025-yilda MTT pedagogining kasbiy standarti qabul qilindi [4], 2026/2027-o‘quv yilidan esa “Ilk qadam” milliy o‘quv dasturining uchinchi nashri va o‘yinga asoslangan ta’lim jarayoni bosqichma-bosqich joriy etilmoqda [15].

Biroq amaldagi mexanizm asosan muvofiqlikni nazorat qilishga yo‘naltirilgan: attestatsiya, davlat nazoratining asosiy shakli sifatida, “attestatsiyadan o‘tdi” yoki “attestatsiyadan o‘tmadi” degan ikkilik xulosa bilan yakunlanadi [3]. Xalqaro amaliyotda esa sifatni baholash ko‘p darajali reyting, uzluksiz takomillashtirish va natijalar oshkoraligiga tayanmoqda [7]. Ana shu tafovut tadqiqot muammosini belgilaydi.

Tadqiqot maqsadi — maktabgacha ta’lim sifatini baholash va ta’minlashning xorijiy modellarini qiyosiy tahlil qilish hamda ulardan O‘zbekiston sharoitida foydalanishning ilmiy-amaliy yo‘nalishlarini aniqlash.

MATERIALLAR VA METODLAR

Tadqiqot hujjatlar tahliliga asoslangan qiyosiy-pedagogik dizaynda bajarildi. Sifat siyosatining turli modellarini qamrab olish uchun beshta mamlakat tizimi tanlandi: AQSh — rag‘batlantirishga asoslangan reyting modeli; Avstraliya — milliy standartga tayangan davlat tartibga solish modeli; Singapur — ixtiyoriy akkreditatsiya modeli; Finlandiya — ishonch va o‘zini o‘zi baholashga asoslangan rivojlantiruvchi model; Yaponiya — ta’lim tashkilotini baholash an’anasiga tayanuvchi model.

Manbaviy bazani tartibga soluvchi idoralarning rasmiy hujjatlari (MEXT, Karvi, ACECQA, ECDA) [6; 10; 12; 13], xalqaro baholash vositalari va tahliliy tadqiqotlar [5; 7–9; 11], O‘zbekiston normativ-huquqiy hujjatlari va statistik ma’lumotlari [1–4; 14] tashkil etdi. Kontent-tahlil, qiyosiy-pedagogik tahlil, tizimlashtirish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi.

Qiyoslash mezonlari: 1) baholashning ustuvor maqsadi (nazorat yoki rivojlantirish); 2) ishtirokning majburiyligi; 3) sifat sohalari va ko‘rsatkichlar tuzilmasi; 4) baholash usullari (hujjatlar tahlili, bevosita kuzatuv, o‘zini o‘zi baholash); 5) natija shakli (ikkilik xulosa yoki ko‘p darajali reyting); 6) natijalarning oshkoraligi va takomillashtirish jarayoni bilan bog‘liqligi.

Nazariy tayanch sifatida OECD tadqiqotlaridagi uch darajali yondashuv olindi: tuzilmaviy sifat (guruh hajmi, xodimlar malakasi, moddiy muhit), jarayon sifati (pedagog va bola o‘zaro ta’siri, ta’lim faoliyatining mazmuni) hamda bola rivojlanishi natijalari [7].

NATIJALAR

AQSh: sifat reytingi va takomillashtirish tizimlari (QRIS). Har bir shtat o‘z tizimini yuritadi; MTTlar odatda 1–4 yoki 1–5 “yulduz”li shkala bo‘yicha reytinglanadi, ko‘rsatkichlar qatoriga guruh hajmi, tarbiyachi va bolalar nisbati, xodimlar malakasi hamda boshqaruv amaliyoti kiradi [11]. Rivojlantiruvchi muhit ECERS-3 shkalasi bilan baholanadi: u 6 ta kichik shkala va 35 ta banddan iborat bo‘lib, har bir band guruhdagi kuzatuv asosida 7 ballik tizimda baholanadi [5]. Pedagog va bola o‘zaro ta’siri sifati CLASS vositasi orqali o‘lchanadi; u hissiy qo‘llab-quvvatlash, guruh faoliyatini tashkil etish va ta’limiy qo‘llab-quvvatlash sohalarini qamrab oladi [8]. Reyting darajasi moliyaviy rag‘bat va metodik yordam bilan bog‘langan. Biroq tadqiqotlar ko‘rsatishicha, umumiy reyting darajasi bolalarning o‘quv natijalarini bashorat qilishda kuchsiz ko‘rsatkich bo‘lib chiqqan, o‘zaro ta’sir sifatining kuzatuv bahosi esa bola rivojlanishi bilan mustahkamroq bog‘langan [9].

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Avstraliya: Milliy sifat tizimi (NQF). 2012-yildan amal qilayotgan tizimning markazida Milliy sifat standarti (NQS) turadi. U yettita sifat sohasini qamrab oladi: ta’lim dasturi va amaliyoti; bolalar salomatligi va xavfsizligi; jismoniy muhit; xodimlar bilan ta’minlash; bolalar bilan munosabatlar; oilalar va jamoa bilan hamkorlik; boshqaruv va rahbarlik [12]. Har bir soha va umumiy holat bo‘yicha baho besh darajada beriladi: “jiddiy takomillashtirish talab etiladi”, “standartga intilmoqda”, “standartga muvofiq”, “standartdan yuqori” hamda ACECQA tomonidan alohida ariza asosida beriladigan “a’lo” maqomi. Natijalar milliy reyestrda e’lon qilinadi, baholash esa tashkilotning sifatni takomillashtirish rejasiga tayanadi.

Singapur: SPARK akkreditatsiya tizimi. Singapurda litsenziyalash barcha MTTlar uchun majburiy minimal talablarni belgilaydi, sifatni e’tirof etish esa ixtiyoriy SPARK akkreditatsiyasi orqali amalga oshiriladi. 2025-yil yanvaridan amal qilayotgan SPARK 2.0 tizimida avvalgi sakkizta mezon beshtaga qisqartirildi (rahbarlik, xodimlar, hamkorlik, sifatli maktabgacha ta’lim tajribasi, yaxlit rivojlanish), vosita esa 10 banddan iborat bo‘ldi [13]. Jarayon tashkilotning o‘zini o‘zi baholashidan boshlanadi, so‘ng ECDA uni validatsiya qilib, “Sertifikatlash” yoki “E’tirof” (Commendation) darajasini beradi. Mezonlar soni litsenziya talablari bilan takrorlanishni bartaraf etish maqsadida kamaytirilgan [13].

Finlandiya: rivojlantiruvchi baholash modeli. Finlandiyada MTTlarni reytinglash va inspeksiya qilish amaliyoti qo‘llanmaydi. Milliy ta’limni baholash markazi (Karvi) 2019-yilda ishlab chiqqan tavsiyalarda sifat ko‘rsatkichlari ikki guruhga ajratilgan: tuzilmaviy omillar (xodimlar tarkibi va malakasi, guruh hajmi, rahbarlik) va jarayon omillari (pedagogik faoliyat, o‘zaro ta’sir, o‘yin, bolalarning ishtiroki) [10]. Asosiy mexanizm — muntazam o‘zini o‘zi baholash, tashqi baholash esa milliy tizimli tahlil va tavsiyalar shaklida olib boriladi.

Yaponiya: ta’lim tashkilotini baholash tizimi. Yaponiyada bolalar bog‘chalari (yōchien) maktab ta’limi tizimiga kiradi va ularda uch qatlamli baholash qo‘llanadi: o‘zini o‘zi baholash majburiy, ota-onalar va mahalliy jamoa vakillari ishtirokidagi manfaatdor tomonlar baholashi tavsiya etiladi, uchinchi tomon baholashi esa ixtiyoriy [6].

1-jadval

Xorijiy mamlakatlar va O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim sifatini baholash tizimlarining qiyosiy tavsifi

Mamlakat (tizim)	Asosiy standart yoki vosita	Ishtirok	Baholash usuli	Natija shakli	Rivojlantirish mexanizmi
AQSh (QRIS)	Shtat standartlari; ECERS-3, CLASS	Ko‘pincha ixtiyoriy	Hujjatlar tahlili, guruhda bevosita kuzatuv	1–4 yoki 1–5 yulduzli reyting	Moliyaviy rag‘bat, metodik yordam
Avstraliya (NQF)	NQS: 7 sifat sohasi	Majburiy	O‘zini o‘zi baholash, joyida baholash	5 darajali reyting	Sifatni oshirish rejasi, ochiq reyestr
Singapur (SPARK 2.0)	5 mezon, 10 band	Ixtiyoriy (litsenziya majburiy)	O‘zini o‘zi baholash, ECDA validatsiyasi	“Sertifikatlash” yoki “E’tirof”	Refleksiv amaliyot, qayta sertifikatlash

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Mamlakat (tizim)	Asosiy standart yoki vosita	Ishtirok	Baholash usuli	Natija shakli	Rivojlantirish mexanizmi
Finlandiya (Karvi)	Tuzilmaviy va jarayon indikatorlari	O‘zini o‘zi baholash majburiy	O‘zini o‘zi baholash, milliy tematik baholash	Reyting yo‘q, tavsiyalar	Rivojlanishga yo‘naltirilgan baholash
Yaponiya (MEXT)	Bog‘chani baholash yo‘riqnomasi	O‘zini o‘zi baholash majburiy	O‘zini o‘zi baholash, manfaatdor tomonlar, uchinchi tomon	Hisobot, ochiq ma’lumot	Yillik reja
O‘zbekiston (VMQ-91)	4 baholash sohasi	Majburiy, 5 yilda kamida bir marta	Ichki va tashqi baholash, bolalar rivojlanishini kuzatish	“O‘tdi” yoki “o‘tmadi” (55 % chegara)	Kamchiliklarni bartaraf etish rejasi

Manba: muallif tomonidan [3; 5; 6; 8; 10–13] asosida tuzilgan.

1-jadval xalqaro amaliyotdagi to‘rtta barqaror tendensiyani ko‘rsatadi: baholash maqsadi nazoratdan rivojlantirishga siljimoqda; ikkilik xulosa o‘rnini ko‘p darajali reyting egallamoqda; pedagog va bola o‘zaro ta’siri bevosita kuzatuv orqali o‘lchanadigan mustaqil obyektga aylangan; minimal talablar nazorati (litsenziyalash) va yuqori sifatni e’tirof etish (akkreditatsiya, reyting) turli mexanizmlar orqali amalga oshirilmoqda.

MUHOKAMA

Milliy tizimda xalqaro amaliyotga mos elementlar allaqachon shakllangan. 91-son qaror bilan joriy etilgan ichki va tashqi baholash ketma-ketligi Singapurdagi “o‘zini o‘zi baholash — validatsiya” sxemasiga yaqin, davlat MTTlarining yillik ichki baholash natijalari onlayn platformaga joylashtirilishi [3] esa uzluksiz monitoring uchun ma’lumotlar bazasini yaratadi. Baholashning to‘rtta sohasi — ta’lim-tarbiya jarayoni, boshqaruv siyosati va kadrlar salohiyati, rivojlantiruvchi ta’lim muhiti, jamoatchilik va hamkorlik [3] — mazmunan Avstraliya NQS standartining 1, 3, 4, 6 va 7-sohalari bilan kesishadi.

Shu bilan birga, bir qator tafovutlar ko‘zga tashlanadi. Bolalar salomatligi va xavfsizligi hamda pedagogning bolalar bilan munosabati MTTlar uchun alohida baholash sohasi sifatida ajratilmagan, holbuki xalqaro tadqiqotlarda aynan o‘zaro ta’sir sifati bola rivojlanishining eng ishonchli prediktori sifatida qayd etiladi [8; 9]. Natijaning ikkilik shakli 55 foizlik chegaradan yuqori bo‘lgan tashkilotlar o‘rtasidagi sifat farqini ko‘rsatmaydi. Attestatsiyadan o‘tmaslik davlat MTT direktori bilan mehnat shartnomasini bekor qilishga asos bo‘lishi [3] baholashni “yuqori xavfli” jarayonga aylantirib, ichki baholashda rasmiyatchilik ehtimolini oshiradi. Xavf-xatarlar tahliliga asoslangan ta’lim sifati monitoringi bo‘yicha nizom esa hozircha davlat umumiy o‘rta ta’lim tashkilotlariga taalluqli [3]. Nihoyat, MTTlarning qariyb 74 foizini tashkil etuvchi oilaviy tashkilotlar uchun soddalashtirilgan baholash vositasi mavjud emas.

Xorijiy tajribadan foydalanishda ikki cheklov hisobga olinishi zarur. Birinchisi — madaniy-pedagogik kontekst: xorijiy vositalarni to‘g‘ridan to‘g‘ri tarjima qilish milliy o‘quv dasturi va tarbiyaviy an’analarga mos kelmasligi mumkin, shu bois moslashtirilgan vositaning ishonchliligi milliy tanlanmada tekshirilishi lozim. Ikkinchisi — resurs omili: kuzatuvga asoslangan baholash tayyorlangan ekspertlar

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

tarmog‘ini talab qiladi. MTT pedagogining kasbiy standarti [4] va “Ilk qadam” dasturining yangi nashri [15] bu borada umumiy mezoniy asos, raqamli platformadagi yillik ichki baholash ma’lumotlari esa xavf-xatarga yo‘naltirilgan monitoringning texnik asosi bo‘la oladi. Aniqlangan tafovutlar va cheklovlar asosida xorijiy tajribani moslashtirish yo‘nalishlari belgilandi (2-jadval).

2-jadval

Xorijiy tajribani O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimiga moslashtirish yo‘nalishlari

№	Yo‘nalish	Xorijiy tayanch	Taklif etilayotgan mexanizm	Kutilayotgan natija
1	Ko‘p darajali sifat reytingi	NQS, QRIS	55 % chegara saqlangan holda to‘rt darajali shkala: “takomillashtirish talab etiladi”, “muvofiq”, “yuqori”, “namunali”	Tashkilotlar o‘rtasidagi sifat farqi ko‘rinadi, rag‘batlantirish tabaqalashadi
2	Jarayon sifatini bevosita kuzatish	CLASS, ECERS-3	“Ilk qadam” dasturiga moslashtirilgan pedagog va bola o‘zaro ta’sirini kuzatish protokoli; ekspertlarni kuzatuvchilararo kelishuv bo‘yicha tayyorlash	Baho xolisligi va uning bola rivojlanishi bilan bog‘liqligi ortadi
3	Majburiy minimum va sifat e’tirofini ajratish	SPARK (Singapur)	Attestatsiya — minimal talablar nazorati; ixtiyoriy “Sifat sertifikati” — yuqori natijani e’tirof etish	Rahbarlarda ichki motivatsiya, sifat bo‘yicha sog‘lom raqobat
4	Uzluksiz takomillashtirish rejasi	Avstraliya, Finlandiya	Har yili yangilanadigan sifatni rivojlantirish rejasini platformada yuritish; ichki baholash natijalarini xavf-xatar tahliliga ulash	Baholash besh yillik tadbirdan doimiy jarayonga aylanadi
5	Manfaatdor tomonlar ishtiroki	Yaponiya	Ota-onalar so‘rovnomasi natijalarini “jamoatchilik va hamkorlik” sohasi baliga qo‘shish	Baholashning ijtimoiy validligi ortadi
6	Natijalar oshkoraligi	NQS reyestri	MTT sifat darajasini ota-onalar uchun ochiq reyestrda e’lon qilish	Ota-onalarning asosli tanlovi, jamoatchilik nazorati
7	Oilaviy MTTlar uchun differensial vosita	FCCERS (AQSh)	Kichik guruhli tashkilotlar uchun soddalashtirilgan mezonlar to‘plami va metodik-maslahat yordami	Eng ko‘p sonli segmentda sifat nazorati real ishlaydi

Manba: muallif ishlanmasi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

XULOSA

1. Xorijiy tajribada maktabgacha ta’lim sifatini baholash nazoratdan rivojlantirishga o‘tmoqda; uning belgilari — ko‘p darajali reyting, jarayon sifatini bevosita kuzatish va minimal talablar nazoratini sifat e’tirofidan ajratish.

2. O‘zbekistonda 2024-yildan joriy etilgan ikki bosqichli attestatsiya tizimi ichki va tashqi baholash uyg‘unligi, raqamli platforma va to‘rt sohali baholash tuzilmasi bilan xalqaro amaliyotga yaqinlashgan. Biroq natijaning ikkilik shakli, besh yillik baholash sikli va pedagog–bola o‘zaro ta’siri sifatining alohida o‘lchanmasligi tizimning rivojlantiruvchi salohiyatini cheklamoqda.

3. Xorijiy tajribadan foydalanishning ustuvor yo‘nalishlari sifatida ko‘p darajali sifat reytingi, “Ilk qadam” dasturiga moslashtirilgan kuzatuv protokoli, ixtiyoriy sifat sertifikati, yillik takomillashtirish rejasi, ota-onalar ishtiroki, natijalar oshkoraligi va oilaviy MTTlar uchun differensial baholash vositasi asoslandi.

4. Keyingi tadqiqotlar moslashtirilgan kuzatuv vositasini milliy tanlanmada validatsiya qilish va ko‘p darajali reytingni tajriba-sinov hududlarida sinashga yo‘naltirilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Normativ-huquqiy hujjatlar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonuni. 2019-yil 16-dekabr, O‘RQ-595-son. — https://lex.uz/docs/-4646908
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22-dekabrdagi 802-son qarori bilan tasdiqlangan “Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standarti”. — https://lex.uz/docs/5179335
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Maktabgacha va umumiy o‘rta ta’lim tashkilotlarini attestatsiyadan o‘tkazish hamda ta’lim sifati monitoringini amalga oshirish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. 2024-yil 14-fevral, 91-son. — https://lex.uz/uz/docs/-6800815
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Maktabgacha ta’lim tashkiloti pedagogining kasbiy standartini tasdiqlash to‘g‘risida”gi qarori. 2025-yil 8-iyul, 423-son.

Ilmiy adabiyotlar

5. Harms T., Clifford R.M., Cryer D. Early Childhood Environment Rating Scale. Third Edition (ECERS-3). — New York: Teachers College Press, 2015.
6. Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT). Yōchien ni okeru gakkō hyōka gaidorain [Kindergarten School Evaluation Guidelines]. Revised edition. — Tokyo: MEXT, 2011.
7. OECD. Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care. — Paris: OECD Publishing, 2015.
8. Pianta R.C., La Paro K.M., Hamre B.K. Classroom Assessment Scoring System (CLASS) Manual, Pre-K. — Baltimore: Paul H. Brookes Publishing, 2008.
9. Sabol T.J., Hong S.L.S., Pianta R.C., Burchinal M.R. Can rating pre-K programs predict children’s learning? // Science. — 2013. — Vol. 341, № 6148. — P. 845–846.
10. Vlasov J., Salminen J., Repo L., Karila K., Kinnunen S., Mattila V., Nukarinen T., Parrila S., Sulonen H. Guidelines and recommendations for evaluating the quality of early childhood education and care. — Helsinki: Finnish Education Evaluation Centre, 2019. — 91 p. — (Publications 5:2019).
11. Zellman G.L., Perlman M. Child-Care Quality Rating and Improvement Systems in Five Pioneer States: Implementation Issues and Lessons Learned. — Santa Monica: RAND Corporation, 2008.

Elektron resurslar

12. ACECQA. Assessment and rating process. — https://acecqa.gov.au/assessment/assessment-and-rating-process.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

13. ECDA. Singapore Preschool Accreditation Framework (SPARK 2.0). — https://www.ecda.gov.sg/sparkinfo/introduction-spark-2.
14. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. O‘zbekiston Respublikasida maktabgacha ta’lim (2025-yil yakuni bo‘yicha): press-reliz. — 2026-yil 30-sentabr. — https://stat.uz/img/news/maktabgacha-talim-lotin-2025_p29489.pdf
15. 2026/2027-o‘quv yilida maktabgacha ta’lim tashkilotlari uchun asosiy vazifalar belgilandi // Ta’lim xabarlari. — 2026-yil 12-avgust. — https://talimxabarlari.uz/76908/

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.